

Nr. 3 (31)/ MARTIE 2023

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 -ISSN-L 2734 - 6889

„Atunci, pentru prima și ultima dată, ochii călăului s-au umplut de lacrimi...”

Florin BĂLĂNESCU

Eugen Șendrea s-a născut la 25 februarie 1951, la Bacău și a murit la 31 iulie 2016, la Bacău, unde a și fost înmormântat. A absolvit Facultatea de Istorie-Filosofie a Universității *Alexandru Ioan Cuza* din Iași și Școala Militară de Infanterie și Cavalerie din București. A fost căsătorit și a avut un fiu. A lucrat ca profesor la Liceul *Eudoxiu Hurmuzache* din Rădăuți, muzeograf la Complexul Muzeal din Fălticeni, expert și șef al Oficiului Județean pentru Patrimoniul Cultural Național din Bacău și bibliotecar la Biblioteca Județeană *Costache Sturdza* din același oraș. A publicat circa 25 volume și peste 4.000 de articole de istorie băcăuană, alte lucrări rămânând finalizate în manuscris. A participat la expediții de cercetare, simpozioane locale și naționale, conferințe de popularizare științifică și emisiuni de radio și televiziune.

A primit numeroase distincții, între care titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Bacău (2008). Despre Gavril Buzatu, ultimul călău al Moldovei, mi-a povestit într-un interviu realizat la 4 aprilie 2013, la Bacău.

– Domnule Eugen Șendrea, cine a fost Gavril Buzatu?

– Umblând prin Arhivele Statului din Iași [Serviciul Județean Iași al Arhivelor Naționale], am dat de un oarecare Gavril Buzatu, zis masalagiul, cel din urmă gâde din Moldova. Pe numele său adevărat Gavril Ciobanu, se născuse în jurul anului 1824, într-o familie de robi țigani de pe moșia Mănăstirii Cetățuia din Iași. La 17 ani, când familia sa a fost vândută, el a fugit și s-a alăturat unei bande de tâlhari din pădurile aflate în jurul târgului. După ce a făcut o seamă de fărâdelegi – printre multe altele, a săvârșit crime, a jefuit cavouri boierești și a furat tot soiul de bunuri de peste tot –, a fost prins, dus la gros [închisoare] și condamnat la temniță pe viață. Domnitorul Mihail Sturdza [1834-1849] tocmai se hotărâse să facă liniște în Moldova, pentru că toate șleurile [drumurile de țară] erau bântuite de haiduci și de bandiți care atacau la drumul mare. Ca să-i rărească, a căutat un călău pentru condamnații la moarte și i-a dat această însărcinare marelui armaș, care s-a dus la beciul osândiților, promițându-le libertatea în schimbul slujbei de gâde. Dintre toți, s-a ivit o namilă de aproape doi metri, cu o forță impresionantă și un chip fioros; pumnul lui acoperea un castron imens, ochii îi erau negri și scânteietori, iar pletele și barba neîngrijită îl făceau slut, păgân și sălbatic. „Mă învoiesc eu!” – i-a zis armașului și așa a devenit călău. I-au făcut o manta roșie cu bumbi strălucitori și pantaloni de aceeași culoare, l-au încălțat cu cizme din piele, după care l-au scos pe ulițele Iașiului cu o secure la brâu, o frânghie și un bici în spate pentru a-l vedea lumea și a-i înfricoșa pe tâlhari.

– Unde-și avea „locul de muncă”?

– Mai întâi, execuțiile se desfășurau în spatele Curții Domnești din Iași, pe locul unde se află astăzi Podu Roș, apoi au fost mutate în mahalaua Manta Roșie, denumită astfel după îmbrăcămintea lui Buzatu, pentru ca, în final, să aibă loc pe câmpia de lângă Mănăstirea Frumoasa, în zi de târg, unde, în fiecare săptămână, venea lume multă și tot felul de negustori.

– *Cum decurgea o execuție?*

– Osânditul era scos din beciurile temniței, aflate în mahalaua Păcurarilor, încătușat și înconjurat de o gardă înarmată; în fața alaiului, erau darabangiii [toboșarii], urmați de preotul cu crucea, apoi mergea Buzatu, cu biciul și funia în spate, după el venea condamnatul, târât de cătane pe ulițele târgului până la locul execuției, iar în urma lui pășeau boierii din divan și cel însărcinat să citească sentința. Din loc în loc, făceau scurte popasuri, în care Buzatu pocnea biciul prin aer, iar, peste tot, se auzeau urletele de disperare ale osânditului și țipete din popor. Era o adevărată procesiune, ce dura mai bine de două ore și era menită să impresioneze populația Iașului, care, cu mic, cu mare, ieșea să o vadă. Ajunși la locul execuției, urma un alt ritual, în cadrul căruia răpăiau tobele, se citea sentința, osânditul era urcat, cu de-a sila, pe un scaun în strigătele mulțimii, Buzatu mai rotea o dată biciul prin aer, apoi ungea frânghia cu săpun, i-o lega condamnatului de gât și, rânjind, îi împingea scaunul de sub picioare. În clipa aceea, erau leșinuri în mulțime, după care larma se stingea, încet-încet, odată cu viața osânditului.

– *Victima era lăsată încă o vreme în public?*

– Nu; mortul era lovit cu picioarele de călău până cădea în groapa săpată alături sau era pus într-un sicriu improvizat, făcut din câteva scânduri negeluite, și dus la locul de îngropăciune.

– *Cam câte execuții a „oficiat” Buzatu?*

– De la prima, la 18 aprilie 1839, până la ultima, la sfârșitul lui octombrie 1847, a dus la îndeplinire sute de osândiri la moarte.

– *Până când a durat „cariera” lui?*

– După domnia lui Mihail Sturza, a primit o pensie de 500 de lei și a fost dus, într-o haraba [căruță mare], însoțit de poteră, la Mănăstirea Secu din ținutul Neamț, unde s-a călugărit cu numele de Gavriil și și-a sfârșit zilele.

– *A avut familie?*

– Culmea e că această sluțenie de om a găsit în mahalaua Tătărașilor din Iași o copilă de 17 ani, pe nume Safta, de acord să se mărite cu el. Cineva i-a făcut o jalbă pe care i-a dat-o marelui armaș să o ducă domnitorului pentru încuviințare, dar acesta a respins-o pe motiv că un criminal nu se putea căsători. Atunci, pentru prima și ultima dată în viața lui, ochii călăului s-au umplut de lacrimi...

– *Care a fost finalul vieții lui?*

– Din namila care fusese, a ajuns un biet bătrân slăbănog, iar brațele lui puternice, cu care în tinerețe putea sugruma pe oricine, deveniseră ca niște vreascuri. A murit în mizerie, într-o chilie mică și întunecoasă, în jurul anului 1890, și nimeni n-a știut atunci că s-a stins viața unui om care a luat atâtea alte vieți